

■ BIBLIOGRÁFIA

2013. július–augusztus (Micskei-Kőrös Kata) 110

Számunk szerzői 128

Lapszámunk borítóján P. Szathmáry István grafikája látható.

Lapunk megjelenését támogatták:

Nemzeti Kulturális Alap

dunafin

Dunafin Kft.

aLap Kft.

SZEMLE

Lanczkor Gábor – Varga Farkas

EUKRATIDÉSZ FIAI*

SZEREPLŐK:

Eukratidész

Helioklész

Orvos

Segéd1/Narrátor

Segéd2/Narrátor

Játszandó télen, hóban, a Szeged–Makó főút mellett, Deszk falu Szeged felőli határában közvetlenül a helységnévtábla előtt, Hajas Tibor 1980. július 27-i halálos autóbalesetének helyszínén, illetve annak tágabb környezetében.

A magas töltésen futó nyugat–keleti irányú főút városfalként szerepel a darabban.

A helyet, ahol a jelzőtablának csapódó, többször megpördülő, majd az útról lesodródó Wartburg megállapodott, '80 nyarán, a szánók dűlőhatárán álló beton kerítésoszlop jelöli az előadásban.

Prológus

(A segédek az egykori baleset helyszínénél becsatlakozó északi bekötőúton hosszában kibúznak egy 10 cm × 5 m-es géztekerceset, mintegy felezőcsík gyanánt, majd rajta keresztben egy másik ugyanilyet. A gézcsíkok metszés-pontja alá egy preparált gyógyszerkapszula kerül: magnéziumpor és homok keveréke van benne. Erre áll rá a narrátor.)

* A megjelölt helyszíneken megvalósítva első alkalommal 2012. február 13-án. A szövegek könyvből csak a narrátor részletei hangzottak el. Közönség nem volt jelen. Az esemény dokumentációja *Eukratidész fiai* cím alatt megtekinthető a YouTube-on. Deszken kétszeres digitális multiexpozícióval kerültek rögzítésre az akciók, a szegedi felvételekből utólag választottak ki hármat az alkotók.

NARRÁTOR

Az indiai görög fejedelmek
korának története
rendkívül zavaros.
Eukratidész utódai
egész *sereg* kisebb-nagyobb
görög királyságban uralkodtak
az északnyugat-indiai területen.
Legtöbbjükéről csak
a pénzeik *révén*
tudunk.

(A segédek még mindig a főút északi oldalán, a Hajas-baleset színhelyével szemközt lévő márványemlékműnél, amely a közelmúltban lett fölállítva egy lány nevével és fényképével, gyertyát gyújtanak. Félliteres dunsztos-üveg alájára helyezik a teamécsest. Mindenki át az út déli oldalára.)

Első rész

(A segédek az árokszéli betonoszlop köré vizet locsolva kijelölnek a havon egy kört, amelynek sugara az oszlop július 27-i, déli tizenkét órai árnyék-

hosszát modellezi. A havas szántóföldön keresztül érkező Helioklész és Eukratidész megállnak az oszlop előtt, a körön kívül.)

EUKRATIDÉSZ

Nem kocsikerekek zaja ez?
Már el is indultak felénk.

HELIOKLÉSZ

Legjobb, ha a szentélyben várjuk,
akárki érkezik fogadásunkra.

(Belépnek a körbe. A főút túloldaláról átkel az orvos.)

ORVOS

Volt merszetek csak így hírnök,
kísérő nélkül a falaink alá vonulni?
Ha hangja van a betolakodóknak,
adja ügyét elő!

HELIOKLÉSZ

Nézd el a vakmerőségünket!

EUKRATIDÉSZ

Oltalmatok keressük!
De mondd, miként szólítsalak?
Tán óre vagy e szentélynek,
vagy városod feje?

ORVOS

Te ki vagy, idegen?

EUKRATIDÉSZ

Apánk után a nevem Eukratidész.

ORVOS

És társadé?

HELIOKLÉSZ

Helioklész.

EUKRATIDÉSZ

A testvérem. Öcsém.

ORVOS

Honnan érkeztetek ide?

HELIOKLÉSZ

Messze keletről.

Baktria északkeleti hegyvidékéről.

EUKRATIDÉSZ

Irgalmadat kérjük!

Hadd pihenjünk a házadban egy pár napot!

ORVOS

Megértettem a kérést.

Távozzatok a szentélyünkéből.

(Kilépnek a körből.)

* * *

ORVOS

Nem jöhettek be a városba.

Tovább kell mennetek.

EUKRATIDÉSZ

Miért nem mehetünk be?

ORVOS

Nem engedünk be idegeneket!

EUKRATIDÉSZ

Nincs a városfal túloldalán semmiféle város!

Láttuk keletről.

ORVOS

Távozzatok!

HELIOKLÉSZ

Biztos halálba küldesz!

Három napja csak havat ettünk!

ORVOS

Nincs a városfal túloldalán semmiféle város!

Te magad mondtad az előbb!

EUKRATIDÉSZ

Nem úgy tűnsz, mint aki
a szabad ég alatt tele!

ORVOS

Ne firtasd nyomoromat, idegen.

Egy földbevájt viskóban élek.

Gyökerek közt. Az ártéri ligetben.

EUKRATIDÉSZ

Hányan maradtatok, polgárok?

ORVOS

Szétszórva páran. Tucatnyian talán.

HELIOKLÉSZ

Miként pusztult el a nagyhírű város?

ORVOS

Ránk tört egy ismeretlen járvány.

Nem használt semmi ellene,

se gyógyszer, sem karantén.

Betört aztán a városba

a környékbeli csőcselék.

Kiszenvedett akkor már a lakosok harmada.

És az élők fele a betegágyat nyomta.

EUKRATIDÉSZ

Vezető voltál, vagy egyszerű polgár?

ORVOS

A város orvosa.

EUKRATIDÉSZ

Szeretnénk áldozni a szentély isteneinek.

ORVOS

Áldozatok.

EUKRATIDÉSZ

Van-e itt friss víz valahol?

ORVOS

Maradt egy kút a fal túloldalán.

Ihattok is belőle, tiszta a vize.
 Odavezetlek bennetek.
 Csak még egy kérdés:
 mért indultatok el nyugatra?
 EUKRATIDÉSZ
 Haza akartunk jutni.
 ORVOS
 Haza?
 HELIOKLÉSZ
 Hellászba.
 EUKRATIDÉSZ
 Baktriában születtünk.
 Sosem láttuk Görögországot.
 ORVOS
 Gyertek velem a kúthoz.
 Aztán, hogyha áldoztatok,
 legyetek vendégek házamban.
 Bár sok mindenre ne számítsatok.

(Fölmásznak az orvos vezetésével az árkon át a töltésre, és megállnak a forgalmas főút szélén.)

EUKRATIDÉSZ
 Mondd csak, miféle rend szerint mozognak?
 ORVOS
 Nincs ebben semmi rend.
 Miután földig rombolta a csőcselék
 az üszkös várost,
 miután a nagyobb részét lerombolták a falnak is,
 a megmaradt szakasz finommechanikája elvadult,
 akár a szőlő, mit tavasszal
 nem metszettek meg,
 de valamennyit azért még terem.
 Már csak a dinamikájuk öntörvénye,
 meg az együttes lendület tapasztóereje,
 ami a mozgósáncot egybetartja.
 EUKRATIDÉSZ
 És hogyan működött korábban?

ORVOS
 Ütemesen, szabályosan.
 Halkan. Majdhogynem észrevétlenül.
 A gyorsbástyákból csak egy csóva látszott.
 EUKRATIDÉSZ
 Hogy jutott be a városba a csőcselék?
 Csak besétáltak?
 Vagy erőszakkal?
 ORVOS
 A vész miatt a papjainkra
 megdühödött polgárok
 kiemelték a tengelyéből az Aranykaput,
 melyen csak a papi rend tagjai
 mehettek át évente egyszer,
 amikor a várost háromszor körbejárták,
 aztán itt a szentély előtt disznót áldoztak.
 EUKRATIDÉSZ
 A kidöntött Aranykapun jöttek be?
 ORVOS
 Igen.
 HELIOKLÉSZ
 És hol volt az Aranykapu?
 ORVOS
 A fal északi részén, a folyó felől.
 Gyertek, most átsonhatunk.

(Átkelnek a főúton. A segédek a hétfuratú beton kerítésoszlopba a következő tárgyakat illesztik:

○ ○ ← injekciós tű a keleti oldalon
 ○ ○
 → ○ ○ ← hosszában át egy hőmérő higanyszála
 ○ ○
 ○ ○ ← hosszában át egy kb. 30 centis rézdrót
 rövid kórházi gumicső → ○ ○
 a nyugati oldalon

A tárgyaknak a furatokba való behelyezése után a prologusnál használt felső gézcsíkot sebbenzínbe mártogatják. Aztán a hófelszíntől indulva föltekерik

az oszlopra, amely a Földben állva és a Nap felé mutatva most a Vénusz bolygót jelképező rézzel és a Merkúrt jelképező higannyal egészült ki.)

* * *

(Jön vissza az orvos és a két görög, Eukratidész kezében vízzel teli kancsó, Helioklész kezében örökzöld gallyak.)

EUKRATIDÉSZ

Mért is szent ez a hely?

ORVOS

Volt itt egy baleset.

HELIOKLÉSZ

Miféle baleset?

ORVOS

A városfal bástyáiból egy csóva kiszakadt.

Ne fordítsd el a tekintetedet,

Helioklész, te jó fiú!

Megijedtél a város hült helyétől?

Azt hitted, megmaradt azért néhány oszlopsor?

HELIOKLÉSZ

Nem hittem semmit.

De híre volt a városodnak keleten.

ORVOS

Helioklész, hercegfí,

figyelj rám, és felelj,

nem csakis-csak a vér az,

mi megköti a maltert?

A szentély, íme, romosan,

de áll. A fal is áll a közelében.

EUKRATIDÉSZ

Gyerünk, öcsém.

Dologra.

ORVOS

Sápadt fiú, te jó fiú,

a várfal többi szakaszát lerombolta a csőcselék

a házakkal és középületekkel együtt.

Ez megmaradt.

EUKRATIDÉSZ

Diktálj, miként fogjunk az áldozathoz.

ORVOS

A szentélyben fordulj keletnek,
öntsd ki a kút vizét a földre.

EUKRATIDÉSZ

Az összeset, mi benne van?

ORVOS

Háromszor önts belőle,

a harmadik adagnál

ürítsd ki fenéig a kancsót.

EUKRATIDÉSZ

Nem kéne valamit

a vízben elkevernünk?

ORVOS

Egy kevés méz jó volna.

Kis borral.

De nincs nekünk

se mézünk, sem borunk.

Fektesd aztán a tócsába a gallyaitokat.

(Belépnek a szentélybe. Mindenben úgy tesznek, ahogy az orvos mondta nekik, kiöntik a vizet, majd a gallyakkal befedik a tócsát.)

EUKRATIDÉSZ

Ha az ünnepi áldozatra készen

a szentelt kört megvontad,

idézd fel magadban a hegységet,

a hegységnek a képét,

mely az emberi test

kellős közepében emelkedik,

a négy égtáj nem más,

mint tested négy nagy birodalma,

a lábaid jelentik a világ talapzatát,

fejed az istenek körébe ér,

a két szemed olyan,

akár a nap s a hold,

szíved, tüdőd, májad, léped, veséd

a világ minden gazdagsága földön és az égen,

istenek, emberek között.

(Az orvos is belép Eukratidész és Helioklész mellé a szentélybe.)

NARRÁTOR

A színház abban a korban,
amikor még a vallási élet része,
de már színház volt,
a résztvevők lelki energiáját
a mítosz
megtetesülése és mindig új fénytörésben játszó profanizálása
által szabadította föl.
Ennek vége.
A közönség érzéseit
nem határozza meg
se vallás, se mítosz,
a mítosz hagyományos formái
a nagy fordulat, az eltűnés és az újbóli inkarnáció
köztes senkiföldjén leledznek,
a közönség tudatos és tudattalan viszonya
a mítoszhoz
mint közösségi komplexushoz
végletesen megosztott,
ugyanakkor egyéni érzelmi meggyőződésünk
sokkalta erősebben meghatároz
mindnyájunkat, mint valaha.
Mindennek következtében a sokkot,

mely a néző maszkja alatt
az arcáig elérhet,
sokkal, de sokkal nehezebb kikényszeríteni.

* * *

ORVOS

Már nem fertőz,
kiégett belőlem a kór.

(Fölbúzza mindkét kezén a ruháját. Egyik karján a görög, a másikon a magyar ábécé betűi sorakoznak feketével fölírva.)

ORVOS

(a görög betűk)
A lepra sebei.
(a magyar betűk)
A tűz nyoma.
Már nem fertőz,
kiégett belőlem a kór.

(Eukratidész és Helioklész kivesszik a pénzdarabot a nyelvük alól, ami eddig hallhatóan befolyásolta a beszédüket. A hóra dobják.)

EUKRATIDÉSZ

Első halál után nincs második.

(Meghajolnak, majd mind el Deszk felé.)

(A segédek sebbenzinnel locsolják meg az oszlop tövét, majd begyűjtják a rátekerget géz. Meggyűjtanak két teamécses a lángoknál, majd fönny, a főút szélén hagyják őket, a szentélykörnek az útra merőleges két érintője által kijelölt pontban. Az egyiket pusztán a hóra helyezik, a másikat a hóra helyezik és lefedik egy lefelé fordított félliteres dunsztosüveggel.)

Második rész

(Szegeden. A két segéd egy Maros utcai lakás teljesen lesötétített szobájába vonul. A helyiség közepén fölállítják a deszki akciók dokumentálásánál

használt fotóállványt, maximális magasságra kibúúzva. Egy mozgásérzékelős reflektort kötöznek a lábak által alkotott báromszög alapú hasáb csúcsába, oly módon, hogy a fénye lefelé vetüljön, a szenzor műanyag gömbje pedig oldalt kifelé álljon. A lábak közé félmagasságban egy fekete kartont erősítenek, szikével több helyen meglyuggatva. Minden fényt leoltanak a szobában, csak a mozgolódásra bekapcsolódott reflektor világít. Elindítják egy diktafonon az orvos monológját.)

ORVOS

(félvétélről)

Élt még, amikor behozta a mentő.
Fölfektették elém ide a műtőasztalra.
Rendkívül súlyos külső és belső sérülései voltak.
Kizuhant egy kocsiból.
Búzlótt a bortól.
Ügy nyúltam hozzá, mint egy szalmabábhhoz,
amelyen itt is, ott is elszakadt a madzag,
és csak a beleivódott nyirkosság
meg az isten kegyelme
tartja össze. De olvasni
tudtam a bal szemét,
tágra nyitva, a jobbon
félíg lehunyva
a vaskosra dagadt véres
szemhéj, akár egy rothadó félparadicsom.
Szó sem eshetik a kórról,
amelybe ez a nyomorult,
ha közvetetten is,
de belehalt.
Az átlag emberi szervezet
olyan szinten vált rá immúnissá,
hogy minimálisnak tekinthető a megfertőződés esélye.
M megbénítja, saját koreográfiájára
kényszeríti a szerelmi vallomásokat.
Csíráját az aszfodélosz hímpora
termeli. Görögországból és Itáliából
terjedt szét Európában. Ragadványneve
Kultúra, a csúfneve, mert amivé
e néven lett, annak végképp semmi köze

a kultuszhoz, amelyre ráaggatták.
Behozza nekem ebbe a túlvilág-
ított, túltiszta szobába a mosolyra nyílt sebeit,
és meghal.

(A monológ közben az egyik segéd elkezd gézzel betekerni a reflektor érzékelőjét, míg a másik a meglyuggatott karton alá objektívjével fölfelé letett digitális kamerával fotókat készít. Hosszú expozíciós idővel, ugyanazzal az objektívvel, mint a deszki helyszínen, a mennyezetre állított élességgel, vaku nélkül, majd villantva is. A jelenet addig tart, ameddig annyi géz nem kerül a reflektor szenzorára, hogy az kialudván már nem képes újrapcsolni.)

(Finis)

Kalligram, 2013/3.